

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sacerdotale Ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ
aliarumque ecclesiarum ex Apostolic[a]e bibliothec[a]e ac
Sanctorum Patrum iurium sanctionibus, &
ecclesiasticorum doctorum scriptis ...**

Venetiis, 1579

Tractatus secundus

urn:nbn:de:hbz:466:1-40307

cedit. Hoc tps quidē quinquagesimū annū dicunt: quē hebrei
iubileū vocant, vt iā dictū est. Et ob hanc cās hebreus pp vxo-
rē & liberos amans dñm suū aure pertusa seruitio subiugāt: & ser-
uire iubet seculū. i. vsqz ad annū quinquagesimū. **¶** Etas autē
plerunqz dī pro vno anno, & pro septē, & pro centū, & pro quouis
tpe. Unde & etas est, quod de multis seculis instruitur: & ideo di-
ctā est etas, quasi similitudo eui: nam eū est etas ppetua: cuius
neqz initiū, neqz finis noscitur. Derivatū est autē eum ab eonos:
quod apud grecos aliqñ p seculo, & aliqñ ponitur pro eterno.
Proprie vero etas duobus modis dicit: v3 hoīs, sicut infantia,
iuuentus, senectus. Aut mundi: cuius prima etas est ab Adam
vsqz ad Noe: secunda a Noe vsqz ad Abrahā: tertia ab Abrahā
vsqz ad Dauid: & quarta a Dauid vsque ad transmigrationem
Iude in babiloniā: quinta de Iuda vsqz ad aduentū Saluato-
ris in carne: sexta que nunc agit vsquequo mundus iste finiatur.

¶ Incipit secundus tractatus. Et primo de mense. Cap. 1.

Decto de anno, sequitur videre de mense. Est autē mens
spatiū tēporis, quo a p̄hebo p̄hebe recedens, eidē p̄-
pleto suo circulo sociatur. Et dī mensis a mensuran-
do, eo q̄ annus p̄ mēses mēsurat: vel a mēse, quod est
defectus, eo q̄ luna singulis mensibus visu deficit ab humano
vel s̄m Isidorō, a mēse grece, quod est luna latine. Apud grecos
enim mēses legitimi non ex solis circulo, sed ex lune cursu com-
merant, quod est de nona ad nonā. Diuidit autē annus p̄ 12. mē-
ses: q̄ sol peragrādo zodiacū, 12. circuit regiones signozū, & in
his 12. mēsisibus cōmorat. Romulus tñ voluit tñ decē esse mē-
ses i anno, incipiēs a martio: quē Marti deo belli, quē patrem
suū esse putabat, dedicauit. Tñ Dauid in 1. fastorum. Tpa digere-
ret cum p̄ditor vrbis i annū, Instituit mēses quoz bis esse suos.
Sed Anna Pompilius vidēs q̄ annus nō bene decē mēsisibus
cōpleat, sup̄addidit duos in principio, s̄. Ianuariū & februariū.
Ianuarius dī a ianua. 8. dist. ieiuniū, q̄ sicut p̄ ianua intramus
domū: ita p̄ ianuariū intram⁹ annuz: est enī lunes anni. **¶** Fe-
bruarius dī a febris, que tñc de facili cōtingūt, vel a febris
purgationib⁹. Sūt autē februz oblationes factę p̄ mortuis. Ro-
mani autē illo mēse memoriā aiarū habebāt, & eas purgabāt ce-
lebrando exegas mortuozū. **¶** Martius dī a Martie patre Mo-
mili:

muli: vel qz eo tpe cuncta astantia aguntur ad mare: & ad ꝑcubēdi voluptate. Appellatur ēt qñqz mēsis nou⁹, qz est anni initium: qñqz nouum ver: qz in eo viridantibus arboribus, nobis trāsa etrozꝝ ꝑbatur occasus. **A**prilis dī quasi aperilis: qz tūc terra aperitur ad germina: ēt flores apīlatur: & arbores icipiūt pullulare. **M**aius a maioribus natu dī, gerāt ꝑncipes reipublice. **J**unius a iunioribus dī: erant enim olim maiores. s. seniores, q̄ appellabantur patres: & hi in ciuitate sp̄ remanebāt vrbis regimini cōsūlētes: erāt & minores, q̄ ibāt ad pugnādū pro reipublica: & ideo maius a maioribus: iunius a iuniorib⁹ nomē accēperūt: & in illorū honorē instituti sūt. **J**ulius dī a Julio Cēsare: qz tūc natus fuit: vel qz tunc de hostibus triūphauit. Julius tñ ꝑntilis dicebatur, eo q̄ ē qntus a Martio: q̄ s̄m Romulū ꝑncipiū erat anni. **A**ugustus est dictus ab Octauia: nō Augusto: qz tunc natus fuit, vel quia tunc hostes superauit. s. Cleopatrá & Marcū Antoniuꝝ. **P**rius tñ dicebat sextilis, eo q̄ sextus est a martio. **S**eptēber nomen habet a numero & imbre, qz septimus est a martio, & imbres habet. Sic & october, nouember, atqz december ex numero & imbribus vocabula accēperunt: quem numerum decurrentem december finit, ꝑ eo q̄ denarius numerus ꝑcedentes numeros claudit. **Q**uot autem dies quilibet mēnis habeat is versibus continetur.

Junius, aprilis, september, nouember tricenos,

Plus vnum reliqui, sed habet februius octo vicenos.

En, si bisextu⁹ fuerit, sup additur vnus. Hoc ē dicere q̄ iuni⁹, aprilis, septēber, & nouēber hñt 30. dies: reliq̄ aut mēses hñt 31, sed februius tñ hñt 28, & qñ est bisextus, 29. Sciendū autē est, q̄ cuilibet mēsi ꝑmo dati fuerūt 30. dies: q̄ multiplicati duodecies constituūt 360. dies. De qñqz vero residuis datus est vnus Ianuario, eo q̄ est ꝑncipiū anni: & ēt rōne ipsius numeri, qz impar numerus mūdus est: & numero deus impare gaudet. 32. q. 1. nuptie. Scōs datus est martio, ꝑ eādē iparitatē. Tertius in aulo Quartus iulio. Quintus octobri. Cēsare autē augustus volens mēsem esse equalē mēsi iulio, abstulit februario vnā diēz, qz erat mēsis tristitię atqz luctus: & attribuit eā augusto, & ita remanserunt februario tñ 29, & augusto 31. Denum astrologi Romani abstulerūt aliā diē februario, & addiderūt decēbri, ad hoc, vt fi-

De calendis nonis, et idibus

nis principio rñderet: et sic februario remanserunt tñ 28. et de
cēbu 31. Veruntñ ad quandam compensationem vna dies, vñ
bissextilis, est de quarto in quartum annum februario restituta.
¶ Qua vero die vel feria quilibet mensis intrat, tam sub titu
de septimana dicitur. **¶ De calendis, nonis, et idibus.** Cap. 2.
Sane in quolibet mēse sunt tres dies celebres, q. soli pprijs
noib⁹ noiant: et ab eis ceteri denoiantur. scilicet calēde, nonē,
idus, quos Romani pp dies festos, vel pp officia magistratum
instituerunt. Hīs n. diebus in vrbibus pueniebant. de p̄sec. dist.
1. sigs. calēde sunt primi dies mēsis: et dñr quasi colēde, qz tunc
sp̄erat festū. **¶** Hī Qui. **¶** Dedicat ausonias saturnia iuno calēdas.
¶ Vel qz tunc a Romano pplo principia mēsiuz celebrabatur,
sicut fit ab Hebr̄is. 2. 6. q. vlt. non licet. et cap. seq. **¶** Hī Qui. Salve
festa dies meliorque reuere se semp. A pplo rerum digna potēte
coli. Vel dñr a calo, qd est voco. Primo die mēsis p̄co de more
pplm ad nundinas vocabat, clamās toties calo: quor dies erāt
vsqz ad nonas: et ideo p̄r cal. a pluribus vocationibus vocabā
tur: vel a calo, qd est bonū omen p totū mēsem hñdum. 2. 6. q. vlt.
nō obseruetis. Tunc n. sibi mutuo enecia trāsmittebat. **¶** Ho
ng vero sunt quatuor, vel sex dies, in quolibet mēse: qui sequun
tur post cal. et dñr a nūdinis quasi nūding: qz tunc Romani nū
dinas colebāt. Ideo aut in aliquo mēse erāt nonē, siue inchoa
tio nundinarū in die quinta: in aliquo, i die septima: ne p̄dones
certū tps ad insidiandum mercatoribus hñent. Vel dñr nonē a
nonis: qz ille dies nonus erat añ idus: vel a non: qz tūc nullū fie
bat festū. **¶** Hī Qui. Honaruz tutela deo caret. **¶** Idus vero sunt
octo dies: qui sequunt post nonas. Est aut idus semp in 13. vel in
15. die: fm qz nonē p̄cedūt. Si n. mensis hz quatuor nonas, idus
est in 13. die. Si aut sex nonas, id⁹ est in 15. Quod autē p̄cellū An
tiochen. 18. di. c. pp. dicit qz idus est in die decima: hoc alia cōse
deratione dicit. Et dñr idus quasi diuisio: qz tunc fiebat diuisio
nundinarū: vel qz in idibus fit diuisio mēsis. **¶** Dī autem idus ab
iduo as. scilicet separo ras: vñ vīdua dicit quasi idua. i. diuisa. P̄teriqz
latinorū putāt idus dici ab edēdo, eo qz hi dies apud veteres es
pularē essent. Dies autē qui sequunt statī post cal. ita denoiant.
Si n. est mēsis qui hz quatuor nonas, dēmus dicere in calēda
rio statī post cal. 4. nonas: in tertio 3. nonas: in quarto p̄t die no
nas:

nas: in quinto vero, nonis dicimus, vt pz in Ianuario, & similib.
Si vero est mēsis qui hz sex nonas, debemus dicere statim post
cal. sexto nonas: in tertia die, quinto nonas: in 4. quarto nonas:
in 5. tertio nonas: in 6. pridie nonas: in 7. nonis, vt pz i martio,
& similib. ¶ Dies aut qui sequitur post nonas ita denotantur:
in qualibet mēse, octauo idus, 7. idus, 6. idus, 5. idus, 4. idus, 3.
idus, pridie idus, & idibus: sicut hec apparent in cal. manifeste.

¶ Dies vero qui sequitur post idus denotantur a cal. mensis se
quentis: hoc mō. Ianuarius hz 31. dies: de istis accipe vnū pro
cal. & 8. pro idib. & 4. pro nonis: & sic remaneant tm̄ 18. adde ergo
istis 18. dieb. cal. siue diē calendarū sequētis mēsis: & sic erunt 29.
¶ Tñ in mēse Ianuario dēmus dicere statim post id⁹. 19. cal. februa
rii: in sequēti die 18. cal. & sic p ordinē vsqz ad finēz mēsis, sp̄ mi
nūdo. ¶ Et nota tm̄, qd̄ di pridie idus, & pridie nonas, & pridie
cal. & nō scōo. qd̄ scōs dī a sequor, sed illa dies nō sequitur, sed p
cedit. Et exponitur hec p̄posito p̄q. i. ante, vel p̄ius, vñ pridie
quasi p̄iori die: siue p̄q. i. añ diē: & cum dī 4. nonas, intellr. 4. die
añ nonas: & sic de alijs. Quot aut dies denotentur a nonis, quot
ab idib. & quot ab calendis oīum mensū, his versib. cōtinetur.

Sex nonas Albius, October, Julius & Mars.

Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

Ianus & Augustus denas nonasque December.

Julius, October, Mars, Albius hepta decemque:

Iunius, Aprilis, September & ipse November

Ter senas retinent, Februusque bis octo calendas.

Hoc est dicere, qd̄ Ianus, october, iulius, & martius hnt dies sex
p̄ nonis: sed reliqui menses hnt tm̄ 4. & quilibet mensis hz octo
dies p̄ idib. Itē qd̄ Ianuarius, augustus, decēber hnt 19. dies pro
calēdis, Julius vero, martius, october, & maius hnt 17. Iunius
antē, aprilis, septēber & november hnt 18. Februarius hz 16. & si
fuerit bisextus, sup additur ei vnus. ¶ De dieb. egyptiacis. c. 3.

¶ Illud aut notandū, qd̄ in quolibet mēse sunt duo dies egypti
aci. i. ab egyptijs deprehensi. In egypto. n. erant quidā
astrologi: qui quasdā stellationes nociuas humanis acub. in
illis dieb. inuenerūt: ideoqz illas notas esse hoibus voluerūt: tm̄
illar. stellationū p̄icta scire pp̄ errorē nisi p̄puti nō valemus.
vel forte inuenerūt illos dies bñ stellatos: & ideo eos in calen
dario

De diebus canicularibus

diario notauerunt: vt in illis diebus potius, q̄ in alijs, actibus in-
sistatur, quodum errorem ne ecclesia sequi videatur, a talib⁹ ca-
uetur. Vel dicuntur egyptiaci s̄m quosdam: quia dñs in illis die-
bus percussit egyptios nouem plagis. Quotus aut̄ sit dies egypti-
ac⁹ a principio, vel a fine mensis, his versibus continetur.

Augurioꝝ decies audito lumine clangor.

Tiquit olens abies voluit colus excute gallum.

In his versibus sunt .12. dictiones .12. mensibus seruientibus. prima pri-
mo secūda secūdo: et sic p̄ ordineꝝ sūpto initio a ianuario, ita q̄
quōta die erit prima l̄ra prima syllabę alicuius istarū dictionū
in alphabeto, totus erit dies egyptiac⁹ in illo mēse: cui seruit il-
la dictio, computādo a mensis principio versus finem. Itē quo-
ta erit prima litera secunde syllabę in alphabeto, totus erit dies
egyptiacus in illo mēse, cui seruit illa dictio: cōputādo a fine
versus principium. v.g. Augurioꝝ est prima dictio: et seruit pri-
mo mensi. I. Ianuario: au est prima syllaba, et a est prima l̄ra ip-
sius syllabę, et est prima in alphabeto: ergo dies prima ianuarij
est egyptiaca. Itē gu ē secūda syllaba, et g est prima l̄ra ip-
sius syllabę, et g est septima in alphabeto: ergo septim⁹ dies ianuarij nu-
merādo a fine versus principium est egyptiacus: et sic in alijs: hoc
obseruato, q̄ h in hoc loco p̄ l̄ra non ponat. Quilibet autē p̄-
missorū dierū p̄ vnicaꝝ horarū sui denotat egyptiacus. **De**
dieb. vero felicib. vel infelicib. quos quidā astrologi notauerūt, i
p̄nti opusculo nō agitur: q̄ ecclesia prohibet fidem talib. adbe-
beri. 1. 6. q. vlt. capitu. non obseruetis. et c. qui estimaret. et sequenti.

De diebus canicularibus. Cap. 4.

TA quibusdā quoq̄ mensibus sunt quidā dies, qui canicula-
res dñr a cane, vel canicula stella sita in frōte leonis, et an-
genua tauri: q̄ estiuus mēsis est in medio cētro cęli: et duꝝ sol ad
eā ascēderit iuncta cū sole, vel ei prima, duplicat calor ipsius,
ex quo dissoluunt corpora et vaporant. Cui vocat canis: q̄ cor-
pora morbis afficit, et sunt quinquagintaquatuor dies, quibus p̄
t̄pis crudelitate, et caloris solis intēperie. malū est minui sangui-
nē, et potionari. Quā aut̄ illi dies incipiāt, et finiant, his versibus.

Incipiunt Julij pridie idus caniculares.

Et pridie nonas septembꝝ sine resultant.

Secundum aliquos vero incipiunt 14. calen. Augusti.

Sequitur de septimana. **R**epe pertinet septimana septē dies naturales, quorū repetitione et menses et anni et secula peragunt: et hęc apud grecos hebdomada, sed apud hebreos sabbatū appellat. Et dicitur septimana a septē, et mane quasi septē mane pars p̄ toto. s̄ mane p̄ tota die. Vel a septē et manet, qz manet p̄ septē dies. Vel dicitur septimana, q̄si septē luces: naz mane lux ē s̄z s̄si d. Idē ē spatium vocat hebdomada: ab hepta grece, q̄ est septem. et deos q̄ est dies: vel modus, q̄ est mēsurā: et s̄m hoc hebdomada est cōius nomē q̄ septimana. Cū Daniel: Post septuaginta hebdomadas etc. et sumunt ibi hebdomadē annorū, i. septuagies septē anni. Septimanę autē nequunt hęc certia noia: qz neqz hnt certa initia. Singulis nanqz annis variatur p̄ vnā, vel p̄ duos dies: q̄ q̄s sūt sup̄ integras septimanas. Des autē dies: septimanarū inscribuntur septē primis lris alphabeti.

Item dies secundum gentes dominantur a planetis.

Primus a sole, q̄ princeps est oīus syderis: sic et idem dies caput est ceterorū dierū.

Secundus a luna, q̄ est splēdore et magnitudine soli proxima, et ex eo mutatur lumē.

Tertius a stella martis, que vesper vocatur.

Quartus a stella mercurii, quaz quidā candidā circuli dicunt.

Quintus a stella iouis quā phętonicē aiunt.

Sextus a stella veneris, quā luciferū asserūt, qz inter cuncta sydera plus lucis affert.

Septimus a stella saturni, q̄ sexto celo locata triginta annis fertur explere cursū suū.

Sed queritur quare dies non ita ordinantur in septimana, sicut planetę in celo: qm̄ in celo ordinantur s̄m hunc versum, Sol, venere, luna, saturnus, Iuppiter et mars: vel sic, Saturnus Ioue Mars et sol cum Cene, mer. lu.

Solutio: dicim⁹ q̄ dies i septimana nō ordinant s̄m ordinē planetarū, sed s̄z regimē eorū i singulis dieb. Cū qz viderūt philofophi, q̄ sol regnabat prima hora diei dñice: iō illā diē denoiauerūt a sole. Itē qz viderūt, q̄ luna regnabat prima hora secunde ferie, iō diē illū denoiauerūt a luna: et sic de ceteris, sicut p̄ ex di functione horarū diei facta inter planetas p̄ ordinem successiue. Rursus a diebus planetis philofophi noia sumpserūt, eo q̄ a singulis aliqd̄ i die esse voluerūt, vt a saturno calliditatē: a Ioue tēperantia: a martē seruoze: a sole spūm: a venere voluptatem: a mercurio

Qua die septimanę intret mensis

mercurio eloquentiā: a luna cor. Et q̄ ordo planetarū vltra numerum septenariū non procedit, sed ad primū reuertitur: ideo tantum septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti.

Qua die septimanę quilibet mensis intret. Cap. 6.

Dunc videndum est qua die septimanę quilibet mensis intret: de hoc duplex ratio habet. Prima per hos versus.

Alta domat dominus, gratis beat & qua gerentes.

Contemnit fictos, augebit dona fidei.

In istis versib; sunt 12. dictiones 12. mētib; seruiētes: prima primo, scda scdo: & sic p̄ ordinē sumpto initio a Januario: ita q̄ cūcunq; fuerit initialis lra alicuius istarū dictionū, eadez erit lra calendarū mēsis, cui seruit illa dictio. v. g. alta, est prima dictio, & seruit primo mensi. i. Januario: & a est prima lra illius dictionis alta: ergo A est prima lra Januarij. Itēz domat est secūda dō, que seruit secundo mensi scilicet februario: & B est prima litera illius dictionis: ergo B est prima litera februarij: & sic de alijs.

Idē dicit sequēs versus p̄ syllabas: quos p̄cedētes p̄ dictiones. Adam degebat ergo cīfos a drifer.

Dabita autēz lra calendarū, facile possumus scire qua feria quilibet mēsis intret. Per lram n. dñi calem illius anni procedēdo cōputando dies per lras subsequentes vsq; ad lram, que est in cal. mēsis, cuius diei introitū scire optas: & in qua feria occurreret, tali feria intrabit ille mēsis. **S**ecūda ratio, per q̄ scire potes qua feria quilibet mensis intret, est per regulares & cōcurrentes. **N**ota ergo quod i anno solari sunt quinquagintadue septimanę & vnus dies, vel duo, si sit bissextus: p̄ quam diem variantur singulis annis p̄incipia mensū. **S**i enīz hoc anno incipiat Januarius a die dñico: toto anno A, que est prima litera Januarij, erit dominicalis. Cum ergo ventum fuerit ad finem anni: illud A finale calendarū, quod inscribitur illi diei, q̄ est vltra integras septimanas, rep̄ntabit diem dominicam: ergo sequens B, quod iterum est initiale Januarij, p̄ntabit secundam feriam: & sic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo singulis annis variantur initia mensū per diuersas ferias. Et si sit bissextus, duplex erit variatio, prima in calen. Januarij, secūda in festo s̄cti Matthie. Et ergo computiste scire possent qua feria quolibet anno quilibet mensis inciperet, inueniunt

De regularibus solis.

321°

duos numeros. vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, solaris, ferialis: alium variabilem, qui vocatur cōcurrentis, de quibus breuiter est dicendum. **De regularibus solis. Cap. 7.**

O Idēdū est aut primo quid sit rlaris, vnde dicatur, et vnde habeat ortū, et quot rlares quisqz mensis habeat. Rlaris solis est numerus inuariabilis datus mensi, qui adiunctus concurrētī declarat qua feria septimanę quilibet mensis intret cuius fuerit rlaris. **D** aut rlaris a rla, qz inuariabilis est sicut regula. 3. dist. cap. non. Solaris dicitur ad diāam lunaris, de quo infra dicitur. **H**nt ortuz rlares a martio: nam in mense martii sunt 5. rlares, seu 5. pro rlarī. **M**artius. n. non habuit initium in primo anno mūdi seu seculi: immo dicitur mundus factus fuisse in illo mēse in die quo dicitur 5. cal. aprilis, vel vt alii dicunt 8. cal. Si. n. computes ordine retrogrado dies septimanę vsqz ad calen. martii, inuenies qz quinta feria mundus incepit: si tñ ante martiū fuit: et hęc est causa quare martius quinarū numerū habuit pro regulari. Rlares vero aliorū mensiuz sic formantur. **J**ungas rlares mensis cū diebus eiusdem: et ab illa summa subtrahere 7. quoties poteris, et rlarē sequentis mensis quod remanserit indicabit. v.g. **M**artius habet quinque regulares, et dies eius sunt 31. redige in summam, et sunt 36. subtrahere 7. quoties poteris, et remanet vna dies, que datur mensi sequenti pro regulari. **A**prilis habet 30. dies, et vnum regularem, qui constituunt 31. subtrahere 7. quoties poteris, et remanebunt tres, qui dant martio pro regularibus: et ita de aliis vsque ad martium. **P**ossimus etiam scire mensium regulares per hos versus.

Est atris clare fulgentibus ara deorum.

Grata bonis extat gratissima cuique fideli.

In istis versib. sunt 12. dictiones 12. mensib⁹ seruientes, prima primo, secūda secūdo, et sic p ordinē, sumpto initio a martio, ita qz quota fuerit prima lra alicui⁹ istarū dictionū in alphabeto, tot rlares hz ille mēsis cui seruit illa dictio. v.g. **E**st, est prima dictio, et seruit primo mensi. **M**artio. et **E**, est prima lra istius dictionis, est, et est quinta in alphabeto: ergo martius hz quinque rlares. **I**tem astris est secūda dictio, et seruit secūdo mēsi. **A**prili: et **A**, est prima litera istius dictionis, que est etiam prima in alphabeto: ergo aprilis habet vnum regularem: et sic de aliis.

R r **De**

Nunc dicamus de concurrentibus. Dicitur autem concurrentes: quia sibi
 uice concurrunt, sicut uidebitur in formatione. vel ideo, quia concurrunt
 cum raris ad demonstrandum initiale feriā mensium singulis annis.
 Est autem concurrentes superexcrescentia unius diei vel plurium super
 septimanas anni solaris. ideo dixi vel plurium: quia in anno bissextili
 superexcrescunt duo dies: in aliis uero unus tantum: et ab illa superexce-
 scencia habent ordinem concurrentes. Alii uero concurrentes, qui sequuntur post
 primum, formantur uno addito singulis terminis siue annis, sic tamen
 quod septennarium numerum non excedat: quia non sunt nisi septem ferie: et
 quicunque est septimus concurrentes, illo anno menses habent eadem prin-
 cipia, que in primo anno mundi seu seculi habuerunt: quilibet enim feria
 distat per septennarium a semetipsa. Concurrentes et in hac linea des-
 monstrantur. 1. 2. 3. 4. 6. 7. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 2. 3. 4. 5. 7. 1. 2. 3. 5. 6. 7. 1. 3. 4. 5. 7.

Nam primus annus cyclo solaris habet unum concurrentem: secun-
 dus duo: tertius tres: quartus quatuor: quintus sex per bissextilium:
 sextus septem: septimus unum: quia ultra septennarium non proceditur,
 sed reuertitur ad unum: et ita demum procedere usque ad 28. annos:
 tunc reuertimur ad primum annum cyclo: et procedimus sicut prius.
 Et transcursus 28. annorum uocatur cyclo solaris vel concurrentium:
 et dicitur cyclo quasi circulus, per similitudinem. Si autem uolumus scire
 quotus sit annus cyclo solaris, demus diuidere annos omnium per
 28. quoties possumus, et addere illis 5. antequam diuidamus: quia quod
 est natus fuit, tamen precesserat ille cyclo: et quotus annus reman-
 serit, supra diuisionem annorum, totus erit cyclo: et si nullus reman-
 serit, tunc sumus in ultimo anno cyclo solaris. Unde uersus.
 Annis adde nouem omnibus: partire per octo triginti: cyclo sic tibi no-
 tus erit. Possumus et scire concurrentes cuiuslibet anni per litem-
 ram dominicalem illius anni: sicut declarant uersiculi subsequentes.
 A sex, b quinqz, c quatuor, e duo, d tres. Primus concurrentes f l i a:
 septimus est g. et sic de similibus. Hoc est dicere, quod quod a. est l i r a d n i c a:
 in illo anno sunt sex per concurrente, quod b. quinqz, quod c. qua-
 tuor, quod d. duo, quod e. tres, quod f. unus, quod g. septem. Inuento autem con-
 currente, demus iugere cum raris mensis cuius feriā calen-
 darum. i. introitum scire uolumus: et quota fuerit illa summa, si non
 transcendat septem: tota, siue tali feria septimanam ille mensis intro-
 bit. Si uero transcendat, septem: quotum fuerit residuum, tota feria se-
 ptimanam

Optimane ille mensis intrabit. **¶ De litera dominicali. Cap. 9.**
Sicut autē cōcurrentes, ita et dñicales lfe variatur. Nam i primo anno cycli solaris est. f. lfa dñicalis: in scdo e. in tertio d. in quarto c. in quinto a. tunc. n. pp bissextu pñsit b. qđ in his versib. declarat. Fert ea dux cor amet gens fautor eū coluit bis Ars genus est de corde bono gignit ferus ensis Dicta beant aqua gens frons dat cunctis bonus auctor. In his versib. sunt 28. Dictiones, 28. annis cycli solaris feruentes: prima primo, scda scdo: et sic p ordinē, sumpto initio a primo anno cycli: ita qđ q̄cunqz fuerit initialis lfa alicui istarū dictionū, eadez erit litera dñicalis in illo anno, cui seruit illa dictio: v. g. fert est prima dictio, et seruit primo anno cycli solaris: et fest prima lfa: ergo fest lfa dñicalis in primo anno cycli solaris, et sic de aliis. Et nota qđ ille annus est bissextilis, cui deseruit aliqua dictio desinens in t, et ita primus annus cycli semper est bissextilis: cū ei deseruiat dictio desinens in t. fert: pp hoc primā lfa dictionis desinens in t, non erit lfa dñicalis in illo anno, cui seruit illa dictio, nisi a loco bissexti vltra: qđ lfa dñicalis, cum bissexto simul mutatur. A calendis vero Ianuarii pcedentis ipsuz bissextum vsqz ad locū bissexti erit lfa dñicalis illa: que immediate sequitur in calendario post illā, que dicit esse lfa dñicalis: vnde in primo anno cycli, fest lfa dñicalis a loco bissexti vsqz ad calen. Ianuarii sequentis. A calen. Ianuarii pcedētis vsqz ad locū bissexti, g. est lfa dñicalis: et ita in aliis. Annus autē cui seruit illa dictio sciri potest per rōnem superius dictā de cyclo solari: nam rō literę dñicalis tunc currentis ratione simili incipit et finitur.

¶ De indictione. Cap. 10.

Nunc aliqua de indictione dicamus. Est autē indictio spatium tēp̄is, quo Romanus princeps tributū gentibus indicebat. Si autem volumus scire quota sit Indictio: debemus addere tres annos annis dñi, et postmodum diuidere annos dñi per quindecim quoties possumus, et quotus annus remanserit facta diuisione, tota erit Indictio, et si nullus superauerit, in vltimo anno indictionis sumus: et tūc ad primā Indictionē reuertimur: qđ indictio non transcendit quindecim: vñ versus.

Si tribus adiunctis domini diuiseris annos.

Per ter gñqz datur indictio certificata. De indictione plenius

De die naturali & artificiali

dicemus infra, vbi de cyclis agetur. De gra supra dictus est tra-

Tctatu. 1. c. 6. **De die naturali & artificiali. Cap. 11.**
Hec iam superius in plerisque locis de die tactu sit: nihilomi-
nus & hic spalius dicendum est. Sciendum est igitur qd duplex est
dies. scilicet naturalis & artificialis, siue vsualis. Naturalis est spatium,
quo sol ducitur circa totam terram ab oriente vsqz in occidentem,
spatium diei & noctis, qd sp. continet 24. horas. **D**ies ista a dijs,
quorum nomina Romani quibusdam sideribus sacrauerunt. Vel a dyo,
qd est duo: qz continet duo tpa, noctem. & diem vsualem. Artificialis
est spatium, quo sol moratur sup nostrum hemispherium ab ortu so-
lis vsqz ad occasum. Et hoc sicut solis ascensum & descensum cre-
scit pariter & decrescit. **D**ies autem dies a dian, qd est claritas. Et dicitur
vsualis siue artificialis, qz solum hoc tps aptus est vsibus & artifi-
cibus exercendis. Reliqua pars diei dicitur noctis a noceo, qz nocet vi-
sui & vsui: & ideo vocata est dies a meliori parte sine commemora-
tione noctis. **J**uxta illud: Et factum est vespere & mane dies vnus.
Cursus partes diei sunt tres, sicut Isidorus. mane, meridies, & ve-
pertina. **M**ane est lux matura, & plena, nec iam crepusculum. **M**eridies
dicitur quasi medidies, i. medius dies, vel quia tunc pu-
rior dies est. **S**uprema est postrema pars diei. **S**ero dicitur a clau-
sis seris. **N**octis vero partes sunt septem, scilicet vespere, crepuscu-
lum, & cinerium, interpestum, gallicinium, matutinum, & diluculum. **V**espe-
rum dicitur a vespere occidentali stella: qz tenebras sequentes precedit, &
domine tenebre, quasi tenentes umbram. **C**repusculum dicitur dubia lux,
inter lucem & tenebras. **C**inereum est, quoniam iam omnes filiter. **I**nterpestum
est medium noctis tempus, quoniam nihil agi potest, & omnia filiter quasi inopportu-
num. **G**allicinium dicitur propter gallos lucis pronuncios. **M**atutinum est inter
abscissum tenebrarum & aurore aduentum. **D**iluculum dicitur quasi inci-
piens pars diei lux & aurore, qz soles precedit. **E**st. n. aurore diei cla-
rescentis exordium. **E**t nota, qd dies alij sunt syderales, in quibus
sydera mouentur, & homines a navigationibus excludunt: alij phas-
les, de quibus in libris Isidorus, quibus reges solent ad bella procedere,
& alij intercalares, quos scimus duodecim mensibus superesse:
alij caniculares, alij solstitiales, alij equinoctiales: de quibus iam
promissum est alij fasti, in quibus iura sanantur: alij nefasti eis contrarij: alij
festi, i. festiui, vt dies azimorum: alij profesti quasi procul a festis, vt fe-
riales: alij mali sunt, quoniam in eis plus solito homines affliguntur.
Cnde

Uñ apls. Redimentes tps, qm̄ dies mali sunt: & e contrario sunt boni: alij egyptiaci, de quibus p̄missum est: Est et dies salutis: in quo dñs venit ad saluandum: Est et dies iudicij: in quo dñs veniet ad iudicandū: qui erit bonis dies letitię, malis aut̄ calamitatis & miserię. Adomentū vero est minimū atq; angustū tps a motu syderū dictū: est. n. extremitas horę in breuib; intervalis cum aliquid sibi cedit atq; succedit, s̄m̄ Isido. Hora gręcuz nomen ē, & terminū latine sonat: est. n. finis t̄pis. Quot autē horas continet dies naturalis dictū est in principio huius partis.

Tractatus secundę partis, tractantis de anno lunari.

Quid sit annus lunaris, & quot dies contineat. Cap. I.

Annus lunaris d̄ tribus modis: Primo mō, annis lunaris est spatium, quo luna circuit totū zodiacū: qđ facit in 29. diebus & 12. horis. Secūdo mō, d̄ annus lunaris spatium, quo luna circuit solē ab vna ascensione vsq; ad aliā, & hoc facit in 29. diebus, & 12. horis. Nā cū luna separat a sole ad peragrandū zodiacū, & postea reuertit ad eundē punctū, in quo dimiserat solē, non inuenit illū ibi: qz sol iam tñ p̄cessit suo motu, qz luna laborat recurrere ad eū, siue attingere ipsum duobus dieb; & tribus horis. Tertio, d̄ annus lunaris spatium duodecim lunationū in anno cōi, & tredecim in embolismali: de quibus infra dicef. cum ergo lunatio q̄libet p̄stet 29. diebus & 12. horis: qz non curat ecclā de minutis: ex 12. horis p̄cedentis lunationis, & ex 12. sequentis constituitur vna dies naturalis: que semper lunationi p̄cedenti attribuitur, ita qz lunatio p̄cedentis mēsis semper habeat 30. dies, & sequentis 29. nisi sit aliud pp̄ bissextū, vel embolismū, vel saltum lune. vnde vers.

Luna paris mensis nunquam tricēsimā fiet. Impar triceno nunquam sine fine carebit. T̄pe bissexti febr̄ luna tricēsimā est.

Nam iulij luna tunc est vicefimanona. Aldensis par d̄: quia numerando a ianuario per ordinē cadit in numerū parem, vt febr̄uarius, aprilis, iunius, augustus, october, december, quorū lunatio semper est 29. dierum, excepto febr̄uario, cuius lunatio est 30. quando est bissextus. Impar vero est, quando cadit in numerum imparē, vt ianuarus, & martius, maius, iulius, septēber & nouember, quorū lunatio semper est 30. dierū: excepto iulio, qui in vltimo anno cęli lunaris propter saltum lune habet